

Andreea DUMITRU

O piesă-revelație: „Cloaca” de Maria Goos

2009 a fost un an norocos pentru dramaturgia contemporană prezentată pe scenele românești. Un teatru recunoscut pentru riscurile pe care și le asumă descoperind și lansând piese noi (am numit, firește, Teatrul Odeon) – s-a asociat cu Fundația Culturală „Camil Petrescu”, care are de-acum o experiență de cinci ani în editarea unor cărți din acest domeniu, fără alt sprijin financiar decât cel oferit de institutele culturale sau ambasadatele țărilor din care provin dramaturgii – au pus la cale un proiect care a întrecut toate așteptările. După spaniolii Ignacio del Moral și Juan Mayorga, după basarabeanul Constantin Cheianu și albanezul Stefan Çapaliku, pe 23 noiembrie, autoarea neerlandeză Maria Goos s-a întâlnit cu actorii români care au citit cea mai cunoscută piesă a sa, **Cloaca**, și cu un public mult mai numeros decât locurile puse la dispoziție de gradenele Teatrului Odeon.

În vorbe puține, *Cloaca* ar putea fi descrisă drept o comedie amară despre reîntâlnirea a patru prieteni ajunși la vârsta maturității. E radiografia aceluia moment de criză când devine limpede că amicitia de odinioară nu mai poate concura cu pretenția fiecăruia de a fi reușit în viață. *Pieter*, pasionat de Frumosul pe care mai știe încă să-l recunoască oriunde în jur, a devenit un mărunț funcționar la Primărie, acuzat pe neașteptate de sustragerea unor tablouri din fondul instituției; *Joep* și-a ratat viața de familie și e pe cale să-și trădeze și prietenii de dragul unei cariere politice al cărei eșec e destul de previzibil; *Maarten* pare pe calea cea bună: pozează în regizor vizionar, deși impotența de care suferă în viața intimă se răsfrânge și în producțiile sale artistice, după mărturiile prietenilor; iar *Tom*, cel de-al patrulea membru al „cvartetului”, se reface – după o depresie cu accente violente care i-a compromis cariera în barou –, scriind spoturi publicitare și... consumând droguri.

Grupul e eterogen, iar diversitatea personalităților sondate asigură o bună parte din savoarea piesei, care se consumă într-un spațiu unic, apartamentul lui Pieter. Odată reuniți, prietenii se înfruntă, se împacă, se confesează unul altuia, iar tonul glisează de la lamentații la încurajări, de la sarcasm la tandrețe, de la suspiciune la vechea camaraderie și înapoi la deznădejde. Căci, în final, Pieter se va sinucide, contrazicând parcă tabloul aparent inofensiv al acestei regăsiri. Maria Goos excelează în analiza relațiilor și a individualităților, creând mereu senzația unui echilibru provizoriu, fragil, dar scriitura ei e virilă și proaspătă, tehnicile narative și dramatice sunt mânuite cu remarcabilă siguranță.

Nu mai puțin impresionantă e povestea textului, care speculează un episod din viața autoarei. La începutul anilor '80, Maria Goos a fost colegă de generație, la Academia de Artă Dramatică din Maastricht, cu viitorii interpreți din *Cloaca*, Pierre Bokma, Peter Blok, Gijs Scholten van Aschat și cu regizorul care a semnat premiera absolută a piesei, Willem van de Sande Bakhuyzen (care, din nefericire, a murit la scurt timp după aceea). Practic, „cel mai faimos grup de prieteni din teatrul neerlandez” s-a reunit grație acestei montări, în stagiunea 2002–2003, pe scena Companiei Het Toneel Speelt. Imensul succes al spectacolului a determinat ecranizarea piesei. Nu numai că adaptarea textului a fost semnată tot de Maria Goos, dar filmul a fost realizat cu aceeași distribuție (din care mai face parte Jaap Spijkers) și cu același regizor, devenind, la rândul lui, un succes (Premiul Publicului și Premiul Special al Juriului la Festivalul Filmului Neerlandez din 2003).

Foto: George Teodorescu

Liliana ALEXANDRESCU, Maria GOOS, Peter BLOK

Un an mai târziu, *Cloaca* a obținut și Premiul Academiei pentru cel mai bun film de televiziune. Ulterior, a fost lansat pe marile ecrane și transpus pe DVD.

În septembrie 2004, Teatrul Old Vic din Londra, recent renovat la acea dată, și-a deschis stagiunea cu piesa Mariei Goos, în regia lui Kevin Spacey. Ulterior, *Cloaca* a fost reprezentată în Germania, Elveția, Austria și Spania (cu titlul *Baraka*). În 2009, premiera de la Teatrul Metropolitan din Buenos Aires (Argentina) obține Premiul Asociației Criticilor de Teatru și este recompensată la majoritatea categoriilor: text, interpretare, regie și spectacol.

Și pe scena bucureșteană, *Cloaca* a ajuns printr-un interesant concurs de împrejurări. În 2007, Teatrul Odeon organiza Zilele Teatrului Olandez, propunând, printre altele, lectura piesei *Blowing* de Jeroen van den Berg. La inițiativa Fundației „Camil Petrescu”, acest text va fi inclus, alături de *Cloaca* și alte patru piese, în prima antologie de teatru contemporan neerlandez editată în România și așteptată în cursul acestui an. Selecția titlurilor, traducerea și prefața îi aparțin admirabilei noastre colaboratoare, Liliana Alexandrescu, ce trăiește și lucrează în Olanda de treizeci de ani.

Ni s-a părut nimerit să prefăcăm această apariție editorială cu o lectură publică în cadrul programului „Dramaturgi de azi la Odeon”. Institutul de teatru din Amsterdam (Theater Instituut Nederland/TIN) ne-a sprijinit prompt, înlesnind prezența la București a autoarei, Maria Goos, alături de cunoscutul actor neerlandez Peter Blok, interpretul rolului Tom („bietul Tom”, personaj de extracție shakespeariană, liant disperat al cvartetului pe cale să se destrame).

Pentru prima dată în istoria proiectului, lectura a fost urmată nu doar de dialogul invitaților cu publicul, moderat cu eleganță de Liliana Alexandrescu –, ci și de proiecția unor secvențe din filmul *Cloaca*. A fost o „întâlnire” emoționantă chiar și pentru actorii Odeonului: Mircea Constantinescu („cel de-al nouălea Tom pe care îl întâlnesc”, conform spuselor lui Peter Blok), Mugur Arvunescu (*Pieter*), Marian Ghenea (*Joep*)

Scenă din spectacolul-lectură al Teatrului Odeon

Foto: George Teodorescu

și Dan Bădărău (*Maarten*), cărora regizorul Cristian Dumitru le-a propus-o drept parteneră, în rolul *Femeii*, pe Viorica Bantaș, actriță a Teatrului Evreiesc din București.

Despre Maria Goos, născută în 1956, ar mai trebui menționat, poate, că și-a început cariera ca regizoare, dar a cunoscut succesul ca scenaristă a multipremiatelor seriale de televiziune *Pleidoii* (*Pledoarie*, 1991–1994) și *Oud Geld* (*Fecior de bani gata*, 1995–1997). Întorcându-se la teatru, a scris pentru Compañia Het Toneel Speelt piesa *Familie* (*Rude*, 1999), remarcabil primită de public și de critică. Un an mai târziu, a adaptat-o pentru televiziune, filmul obținând Marele Premiu (Gouden Kalf) și Premiul Criticii la Festivalul de Film Neerlandez de la Utrecht (2001). La Teatrul Bellevue/Nieuwe de la Mar din Amsterdam, Maria Goos a pus în scenă *Nu Even Niet* (*Nu chiar acum!*, 2001), povestea unui alt cvartet de prieteni, continuată, în 2003, cu *Nu Even Wel* (*Acum da!*), versiunea... feminină a istoriilor de viață imaginate în prima parte. Amândouă s-au bucurat de un succes uriaș. În același timp, a mai scris și regizat cele 13 microepisoade (de 8 minute) ale filmului de televiziune *Lieve Mensen* (*Oameni cumsecade*), care îl are în distribuție pe Peter Blok, partenerul său de viață. Cotidianul *De Volkskrant* i-a publicat un foileton sub formă de epistolar, care stă la baza lungmetrajului *Leef!* (*Trăiește!*), filmat în 2004 și premiat doi ani mai târziu. Tot în 2004, Maria Goos și Marcel Musters au conceput și interpretat *Smoeder* (*Mamele noastre*, în dialectul din Brabant), un *proiect autobiografic* (coproducție Mugmetdegoudentand și Teatrul Nieuwe de la Mar / Bellevue). Întâmpinată cu mult interes a fost și piesa în patru părți *De Geschiedenis van de Familie Avenier* (*Istoria familiei Avenier*) – saga unei familii de condiție mijlocie, urmărită de-a lungul mai multor generații –, montată în perioada 2007–2008 la Het Toneel Speelt. Maria Goos a primit cele mai importante distincții atât pentru scenariile sale (Lira Script Award, în 2001, și De Gouden Ganzenvaar, în 2005), cât și pentru piesele sale de teatru. În 2008, i-a fost decernat prestigiosul *Edmund Hustinxprijs*, premiu acordat, la fiecare doi ani, unui dramaturg neerlandofon.